

TRIJE ZIMSKI VZPONI V GRINTOVCIH

imski alpinizem je pred leti pri nas doživiljal bujno revolucijo in razmah. Že pri površnem pregledu opazimo na njem dve bistveni potezi, činitve klasičnega in modernega, morda nekoliko vsiljenega značaja. V prvem primeru so plezalni vzponi bolj estetski, idealno zimski. V drugem pa imamo velike činitve, tvegane vzpone. Činitve druge vrste so bile pri nas posebno »moderne« v letih 1948-50. Potem pa so nenadoma ponehale; danes je zopet kakor pred vojno, ko se je le posamezna naveza povzpela na kak zasnežen vrh. Dejstvo je to, da so ta razvoj zimskega plezanja dosegli in doumeli le posamezniki, ostali rod alpinistov pa je ubral svojo pot in mu niso mar tvegana dejanja v snegu, mrazu in ledu.

V spominu so mi leta, ko sem skoraj vsako soboto odhajal v gore. Smuči so mi ostajale doma v kotu in redkokdaj sem jih utegnil vzeti s seboj; čez dan ali dva, včasih tudi čez več dni sem se utrujen in premražen vračal domov in čez teden nabiral moči za naslednjo nedeljo. Eno takih let je bilo v zimi 1947/48. Kaj vse smo doživeli takrat v zasneženih in ledenih gorah, planinski javnosti ne bo nikoli znano in redka silna doživetja ponosno hrani ozek krog ljudi. Le od časa do časa, ko se kje ob kaki priliki snidemo, pride kaka epizoda z besedo na dan. Medtem ko je običajno govora o težjih činitvah, pa se redko kdo spomni onih lepih klasičnih pristopov, ki pa so tem bolj značilni za zimsko podobo gora. Sam zelo rad obujam spomine na tri idealne, klasične zimske ture v Grintovcih in to v Skuti, Kočni in Ojstrici.

Grebensko prečenje Skuta — Grintovec

(14.—15. marca 1948)

To je bilo moje najlepše plezanje v zasneženih gorah. Ideja pa sega dve leti nazaj v megleno jesensko jutro na Malih Podih pod Skuto. Prinesli smo tramove za naš bivak in se usedli k počitku. Boris Režek nam je pripovedoval o naših nalogah v alpinizmu. Takrat nam je na kratko nakazal nekaj primerov, mi začetniki pa smo nemo zrlj vanj. Med ostalimi činitvami naj bi se izvedlo tudi grandiozno grebensko prečenje Savinjskih Alp, kar bi bila posebnost v naši alpinistični zgodovini. Pripovedoval nam je tudi o svoji činitvi iz leta 1946 z Radom Isteničem.¹

¹ Aprila leta 1946 sta plezalca Boris Režek in Rado Istenič napravila grebensko prečenje Brane, Turske gore, Rinke, Skute in čez Velike Pode sestopila na Kokrsko Sedlo. Alpinist Rado Istenič pa je postal žrtev prometne nesreče januarja 1950 (opomba avtorja).

Tisto leto sem mnogo plezal; že za novega leta dan sva z Zupanom ves dan plezarila v vzhodnem stebru Brane, ki pa je bil tako pobeljen, kakor če bi ga bil poleti mokrega posul z moko. Za 60 metrov višine sva rabila osem ur in se nato vsa premočena vrnila v kočo na Kamniškem sedlu, kjer sva v sili morala vdreti skozi okno.

Čez mesec dni smo se zopet vrnili na Kamniško sedlo. Pomagali smo Borisu Režku pri snemanju njegovega dokumentarnega zimsko-alpinističnega filma.

Takrat je na sedlu divjal vihar, da smo še v posteljah spali v kožuhih. Zunaj je prijemal požled. Še pred koncem neurja je pri koči zdrsnil mlad planinec. Po ledenem sedlu je odletel skoraj do stana. Nezvestnega in hudo poškodovanega smo odnesli v dolino.

Naslednji dve nedelji sem izkoristil za dva težja vzpona v Julijcih (severno steno Škrnatarice in Škrbine v Zadnjem Prisojniku). Potem pa je prišel na vrsto »veliki načrt«. Takrat sem zelo mnogo plezal v navezi z Zupanom in Verovškom in skupaj smo prebili marsikatero lepo uro v gorah. Zato smo se tudi odločili, da grebensko prečenje izvršimo skupaj. Mikalo nas je tudi zato, da usmerimo plezanje od zaprtih in temnih grap k estetsko oblikovanim grebenom, ki imajo več skupnih potez z osnovnimi pristopi v Alpah.

V Kamniških Alpah je bila Skuta dolgo časa znana zimska tura. Nekateri pogumni planinci vedo še danes pripovedovati o svojih doživetjih pri vzponu na to goro. Seveda so vsi prišli čez Velike Pode iz Zoisove koče. Šele po drugi svetovni vojni so se množile ostale variante. Najprej je šel Režek z Rinke. Leto pozneje sem pristopil sam z Malih Podov.²

Sledilo je naše grebensko prečenje, ki ga ravnokar opisujem in leto pozneje januarja 1949 južni raz.³

To je vsa zimska zgodovina te gore. Zimski problem gore pa še davno ni rešen in dokler bo ostala nedotaknjena slovita severna stena, tudi ne bo.

Pričakovati je, da se bo lotil teh večjih zimskih problemov kak vnet, mlad ljubljanski plezalec, ki ve že »toliko« povedati o alpinizmu.

Na našo turo smo se vsi trije temeljito pripravili. Razen vrvi, ki so bile absolutno nezanesljive,⁴ je bilo ostalo v redu. Založeni smo bili celo z dvema paketoma UNRA. Same priprave so trajale več dni, nakar smo se s kolesi odpeljali v Bistrico.

Drugo jutro smo odrinili dalje na naš bivak pod Skuto. Tiste dni je trajalo dolgo časa lepo vreme, tako da smo kar dobre volje začeli naslednjega dne s plezanjem. Vstopili smo v smer Verovšek -

² Planinski Vestnik 1947, stran 103.

³ Južni raz Skute sta prvič pozimi preplezala ljubljanska plezalca Rado Kočevar in Sandi Blažina januarja 1949 ob ugodnih zimskih razmerah.

⁴ Vrvi iz nylona so začeli naši alpinisti uporabljati šele v zimi 1950, do tedaj so plezali s konopljenimi.

Zupančič⁵ v jugovzhodni steni Skute, imenovani direktni, na Konju.⁶ Originalnega grebena Rinka — Skuta smo se namreč namenoma izognili, saj ga je že preplezal Režek in tudi vzpon do samega Konja ne pomeni bistvenih težav.

Najprej smo plezali po snežišču do znane police v prvi tretjini stene. Tudi tu smo kakor minulo jesen žrtvovali pol ure za razgled po daljnem horizontu. Težav do tu se ne spominjam, razen nekoliko strahu pred padajočimi svečami talečega se ledu z grebena. Do tu je šlo sijajno z derezami, katere smo pa sedaj spravili v nahrbtnik. Plezali smo v trikuni; takrat namreč pri nas še niso bili v rabi profilirani gumijasti podplati, katere smo dobili šele leto pozneje. Plezanje s trikuni pa je bilo vse kaj drugega kot lahko in elegantno, poleg tega pa so nas težili še nahrbtniki, od katerih je vsak tehtal dobrih 20 kilogramov. Nekaj metrov pod Konjem je v skalnatem zavetju v opoldanski pripeki vladala vročina kakor sredi poletja. Takoj ko smo izplezali na greben, pa so nam pri priči zmrznili anoraki. Povrhu vsega je še v zastavah nosilo sneg in pokrajina pod nami na Jezerskem se nam je zdela najbolj hladen del sveta.

Kako smo v tistih razmerah prišli preko Konja, ne vem več, vem pa, da je bilo zelo težko in rabili smo tudi nekaj klinov. Za Konjem je bila viseča snežna polica, za njo stolp, nato pa soliden razast greben do vrha, po katerem smo v kratkem dosegli tudi vrh. Bilo je pozno popoldan in hladen veter je s severa odganjal oblake proti jugu, le ti pa so se mu upirali za grebeni; iz Kamniškega sedla se je od časa do časa izlil lep, meglen slap v Logarsko dolino. Tiha igra narave nam je zbudila misel na ljudi, ki pa so bili daleč pod nami v turističnem domu v Bistrici in na Jezerskem. Ostale koče so bile zaprte. Edini smo preživeli ta nepozabni dan tu visoko v zasneženih gorah.

Na vrhu se nismo dolgo mudili. Treba je bilo še pred nočjo poiskati in urediti nočišče v snegu. Kmalu smo našli še dokaj pripravno snežno votlino pod vrhom Štruce. Noč smo preživeli drgetaje zaviti v gumijasto vrečo. Vsake pol ure smo si kuhali kakao. Najbolje se je v bivaku odrezal Verovšek s svojim nalašč v ta namen pripravljenim sedalom iz klobučevine. Preje je služila kot podloga pisalnega stroja v neki pisarni. V splošnem pa nam ni bilo tako hudo, le iz votline nismo smeli, kajti zunaj je pihal veter. Bilo je 20° pod ničlo.

Zjutraj smo se odpravili na pot na vse zgodaj. Bil je še vedno mraz, da smo šklepetali z zobmi; raztajani anoraki so se v hipu zopet strdili. Vse to pa nas ni motilo, da ne bi zavriskali ob prvem soncu, ki je osvetlil vzhodno steno in greben Grintovca.

Dolgi hrbet oziroma njegov greben je res »Dolgi hrbet« in botri njegovega imena so imeli prav, ko so ga tako krstili. Če je kdo

⁵ Zupančič Ljubo je bil znan alpinist v Julijskih Alpah leta 1947. S Kočevarjem je preplezal večino klasičnih smeri v Triglavski steni in z Verovškom novo smer v Dražkih vrhovih iznad Krme.

⁶ Konj je ime za markanten gladek stolp v grebenu Rinka — Skuta, najtežje mesto (opomba avtorja).

potrdil to ime, potem smo bili to mi trije v tistih zimskih dneh. Še v klasični dobi planinstva, ne vem sicer kdaj, so tod vrli planinci napeljali idilično pot. Bila je deloma tudi zavarovana. Saj smo še zdaj ponekod našli iz snega štrlečo jekleno žico. Ta pot pa ni bila dolgo v prometu in kmalu so opustili vsa popravila. Večina poletnih romarjev hodi spodaj po ravnih Podeh in tako zanemarja res edinstveno pot. Ne vem, koliko novih potov je bilo zgrajenih po vojni v gorah. Dejstvo je, da se kaj radi postavljajo razni planinski funkcionarji na skupščinah s tem, pri tem pa jim niti na misel ne pride urediti poti, ki imajo edinstveni pomen. Podoben primer je s potjo iz Kalške gore na Greben itd.

Če je kdo bil na Dolgem hrbtu pozimi, mi ni znano, gotovo pa je, da nihče ni doslej našel tako zasnežen greben kot mi. Le tu in tam se je pokazala skala. Vse ostalo je bil en sam oklep v vseh mogočih variacijah in oblikah. Tu na tem grebenu smo šele spoznali pravo zimo v gorah, tako, kakor sem si jo v fantaziji predstavljal kot začetnik v alpinizmu.

Doma večkrat segam po fotografijah, ki so ostale edini dokument, in le te mi obude takratna doživetja.

Greben Dolgega hrbta smo preplezali v kakih šestih urah, potem pa smo zagazili v valovite Pode pod Mlinarskim sedlom. Tam smo se utaborili v neki jami v zatišju in si pripravili bogato južino. Počitek se nam je prilegel, da smo skoraj docela pozabili na vzpon na Grintovec.

Zadnji del poti ni bil tako težak, kakor dolg in naporen. Pa tudi siti smo bili že vsega in vsak korak po strmem ozebniku nam je bil preje odveč kot v zabavo. Začeli smo misliti le, kako bomo čimpreje zopet v topli koči. V tem razpoloženju nam ni bila mar sijajno se bleščeča severna stena Grintovca, ki je v zahajajočem se rdečem soncu žarela kakor gladina čudovitega Bohinjskega jezera. Kdaj smo dosegli vrh Grintovca, ne vem več, vem le to, da smo kar navezani drveli k Zoisovi koči in v Bistrico. Razvezali smo se šele globoko doli v Koncu. To pa je bila največja muka tega dne. Mokri in nato strjeni vozli starih konopljenih vrvi so bili trdi kot beton. Komaj smo jih z največjo težavo razvozlali. Ves prizor pa je dosegel svoj višek, ko smo vrvi delili za prevoz. Prepirl se je končal s kričanjem, da je odmevalo z vrhov onstran doline. Ta dramatični prizor pa je zaključil mrak. V Bistrico smo dospeli togih obrazov, mokri in utrujeni.

Severna stena Kočne

(13. januarja 1950)

V zimi 1949 sem težišče svojega delovanja prenesel v Julijske Alpe. To leto sem tu napravil nekaj zimskih vzponov, kakor severno steno Šit nad Planico in dve novi smeri v sloviti Triglavski steni. Leto pozneje pa sem zopet začel zahajati v Kamniške, kjer sem plezal večinoma klasične ture, to pa zaradi tega, ker so me bivaki

prejšnjih let znatno izčrpali, poleg tega pa sem tudi počasi prihajal do spoznanja, da si je najprej treba urediti ustrezajočo in prvovrstno opremo in se šele potem lotiti resnih dejanj. Tako je tudi večina takratnih ekstremnih zimskih plezalcev preložila svojo dejavnost na poznejši čas, ko bomo dobili hrano in opremo. Da pa pozimi ne bi lenuharil, sem si kupil nove smuči. Poslej se je začelo veselo smučarsko življenje in se v večjem razmahu razvijati visokogorsko smučanje.

Vendar se kljub vsemu nisem mogel dolgo časa upirati tihim željam. Za prvo turo leta 1950 sem si izbral severno steno Kočne. Vabil me je ta vzpon tudi zaradi tega, ker so do tedaj ostali Grintovci s koroške strani pozimi še nedotaknjeni.

K načrtu sem pridobil prijatelja Marjana in Franca in 12. januarja smo se v hladnem popoldnevu odpeljali s kolesom na Jezersko. Večer smo prebili v družbi tamošnjih alpinistov v prijetnem vaškem lokalu Kazini.

Kočne in tudi ostalih vrhov s te strani nisem dosti poznal. Strogi obmejni predpisi in pa zakotna lega sta nam v glavnem onemogočili dostop v ta naravnost fantastično lepi predel Grintovcev. Na Češki koči sem tudi bil samo enkrat v življenju na nekem plezalnem tečaju leta 1948. Severno steno Kočne pa sem nadrobneje spoznal, ko smo v pozni jeseni leta 1947 pristopili na njen vrh po grebenu od Povšnarjeve planine.

Že iz južne strani so na Kočno prihajali redki obiskovalci. Predolg je namreč dostop iz Zoisove koče in precej tvegan. Pozimi se dostikrat pripeti nenadni vremenski preobrat in s Kočne do Zoisove koče je v takem zelo daleč.

V poletju velja Kočna za izredno krušljivo goro. Silno je namreč razbito njeno pečevje, ki je tudi omogočilo dokaj hitro in lahko alpinistično delo, vendar pa je bil največji alpinistični problem severna stena, tako imenovani severni steber, rešen dokaj pozno. Preplezala sta ga dva mlada jezerska plezalca Viktor Krč in Julij Grabnar.⁷ Ta tura je tako težka in prehod na nekem mestu tako tvegan, da je obrnilo že nekaj navez mladih povojnih plezalcev.

Prenočili smo v jezerski Kazini in skoraj vso noč predrgetali kljub mnogim odejam v mrzli sobi. Tiste dni je bil v deželi velik mraz, razen tega pa slovi Jezersko kot najbolj hladen del Slovenije; termometer je to noč kazal 25° pod ničlo.

Na pot smo se zaradi mraza pripravili dokaj pozno. Z velike snežne jase pri Makeku smo razločno videli velike snežne zastave v grebenih, podobne jezerskim meglicam.

Prvi del stene tvori 200 m visok prag, ostalo pa je predstavljala snežna stena v naklonini 40°–65°. Medtem ko je prvi del predstavljala izrazito tehnično zapreko, pa je v steni nanesen pršič grozil s

⁷ Glej članek: Kočna, direkten vzpon izza Kupa, Plan. Vestnik 1940/159. Viktor Krč je padel v partizanih. Pomembni so njegovi prvenstveni vzponi v severnih stenah Dolgega hrbta, Štruce in Skute, ki jih je opravil tik pred vojno (opomba avtorja).

plazom. V pragu smo morali zabiti mnogo klinov. Čistili smo led z oprimkov in z derezami napredovali z veliko težavo. Če ne bi bilo gori snežišča, bi verjetno takoj obrnili v zavetje Kazine. Končno smo se le zbasali preko in dosegli ozek žleb, zaprt s štirimetrskim skokom iz čistega ledu. Preje slapa nismo videli in tudi ne nanj računali.

Kaj pomeni taka navpična zapreka ledu v steni, vedo nekateri naši plezalci, ki so imeli z njim opravka, precej povedati. Meni se to ni pripetilo prvič, a zadnjič verjetno tudi ne. Že pri mojem prvem zimskem vzponu v Planjavi leta 1946 smo naleteli na podobno zapreko. Takrat jo je mojstrsko premagal Keršič in mi smo mu sledili ob napeti vrvi. Naslednjega leta pomladi smo morali plezati preko ledu v vzhodni steni Brane. V zimi 1948 ob priliki prvega zimskega vzpona skozi okno v Planjavi, sem se zaradi ledu moral prebiti čez previsno steno s klini.

Skok sem naskočil varovan na dvojni vrvi in se tolažil s tem, da ne bom odletel daleč, v najslabšem primeru v pršič v grapi. Kljub vsemu je šlo vse dobro in kmalu smo dosegli spodnji rob krnice, ki ji domačini pravijo Povnova dolina.

Ko sem pred dnevi čital v Planinskem Vestniku nekatera dognanja Borisa Režka⁸ o našem povojnem alpinizmu, si nisem bil na jasnem, ali naj bo to izraz njegovega samoveličja, če pravi, da mladi niso napravili ničesar ali pa vsaj ne kaj velikopoteznega v gorah, ali pa smo res taki bedaki, ki samo ponavljamo preplezane smeri. On da je tisti, ki je rešil vse ali pa vsaj vse klasične probleme alpinizma pri nas. To je neodgovorno pisanje in prikazuje naša dejanja v napačni luči. Ko obujam spomine iz preteklih dni, ne morem mirno mimo tega.

Prehod skozi Povnovo dolino ni težak in po strjenem snegu smo plezali kakor mački. Kmalu smo pozabili na ravnokar premagane težave. Na prvem pripravnem mestu smo se nekoliko odpočili in pojužinali. Okolica je postajala z vsakim korakom zanimivejša. Pod nami Jezersko, za njim Karavanke in še dalje Korotan. Vse to smo gledali iz zasnežene stene. Nekaj posebnega je bilo v tem in največji estet bi težko našel izraz, s katerim bi ga predstavil svetu.

Kolikor višje smo se vzpenjali, tem močnejši pa je postajal vihar, ki je besnel na grebenih. V izstopnem ozebniku je bila njegova sila tolikšna, da smo jedva lovili ravnotežje. Nadelo smo si snežne naočnike, a kljub temu nam je nosilo sneg v obraz in čutiti je bilo, kakor bi nas kdo z iglami zbadal. Na samem grebenu je bilo najhuje in v diru smo zdrveli v majhno zavetje na južni strani gore. Podobnega viharja in mraza ne pomnim, odkar hodim v gore. Otrdelo vrv smo vlekli za seboj kakor veliko jekleno žico.

Ker do mraka ni bilo daleč, smo seveda kmalu zapustili varno zavetje. Da bi v takih razmerah nadaljevali pot na vrh, nihče od nas treh ni niti pomislil, kaj šele predlagal, zato je sestop čez Dolce k Zoisovi koči odpadel. Zato smo se odločili za tvegan sestop čez strmo

⁸ Glej članek Borisa Režka: Skuta s Podov — Plan. Vestnik 1952/353.

jugozahodno steno naravnost h kmetu Suhodolniku. Sam sem tudi smer že nekoliko poznal iz jeseni l. 1947, ko smo ravno tako tu sestopili. Že takrat je bilo to dokaj tvegano, sedaj v zimskih razmerah pa še mnogo težje. Plezali smo navzdol po ozkih in strmih polihah vedno tik nad prepadi. Živci so bili včasih do skrajnosti napeti, kajti vsak korak z derezami je bil odločilne važnosti. To je bil najtežji in najbolj nevaren sestop v gorah, kar jih pomnim. Že mrak je bil, ko smo dosegli vznožje stene, a težave so bile še vedno. Dvestometrski skok je zapiral grapo. Napor celodnevnega plezanja nam je bil že krepko v nogah, ki so jih še vedno bremenile dereze.

K Suhodolniku smo prišli nekako opolnoči. Pri priči smo pojedli večerjo za deset ljudi. Naslednjega dne pa je v gorah zapadel nov sneg. Naše sledi v severni steni so izginile, vihar je še močneje razsajal po grebenih, mi pa smo bili srečni, da smo zopet na toplem in med ljudmi.

(Nadalj. prih.)

Dr. A. Brilej:

ANGLEŽI IN NAŠE GORE

(Ob knjigi »This my voyage« Toma Longstaffa.)

Tom Longstaff nam ni popolnoma neznano ime. Kdor je čital dr. Kugyjevo obširno knjigo »Fünf Jahrhunderte Triglav« (Pet sto let Triglava), je bil namoč prijetno presenečen nad lepimi besedami, s katerimi je T. Longstaff, ta stari, ugledni angleški alpinist, ki je obhodil največja in najlepša gorovja sveta, izpovedal vtis, ki ga je napravil nanj Triglav in Julijci sploh: »Julijci so ostali zame — po štiridesetletnem češčenju gorskega sveta — predmet najvišjega hrepenenja. Bolj si želim ponovnega svidenja ž njimi kot s katerim koli področjem Alp, bolj kot si želim videti zopet ledeni Kavkaz, Himalajo ali gore Kanade in Alaske ali nepopisno nežnožolto luč zahajajočega sonca na fantastičnih vrhovih Arktide...« Tako absolutno občudovanje naših gora lahko zasledimo le še pri nekem drugem tujcu — Angležu, pri Humphry-ju Davy-ju, ki je več kot sto let pred Longstaffom »hodil po naši zemlji in pil nje prelesti«.

Tom Longstaff je l. 1950 izdal izbor svojih planinskih spisov pod naslovom »This my voyage« (Evo moja pota). — Longstaff spada k veteranom britanskega alpinizma. Rodil se je 15. februarja 1875 in bil vzgojen v Oxfordu; študiral je medicino in pridobil doktorsko diplomu. V obeh svetovnih vojnah je služil v vojski. Bil je večkrat predsednik angleškega Alpine Cluba. Leta 1908 se je udeležil odprave v jugozahodni Tibet, l. 1921 je bil na Spitzbergih, l. 1922 je vodil oxfordsko univerzitetno odpravo na Mount Everest, l. 1927 je bil v Garhwal-Himalaji, l. 1928 na Grenlandiji, kjer je vodil oxfordsko vseučiliško ekspedicijo. Med njegovimi večjimi vzponi naj omenimo Trisul (7134 m) v Garhwal-Himalaji (l. 1907). Dve leti nato (l. 1909)